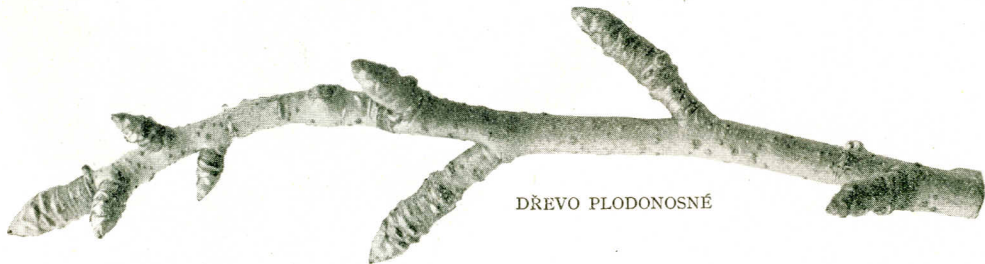

LETOROST

DŘEVO PLODONOSNÉ

MAGDALÉNKA

Koncem července se začíná mezi posledními třešněmi a prvními slívami objevovati na trzích první dozrávající hruška „Magdalénka“, která všeobecně jsouc oblíbena, těší se hojnému odbytu.

Přinesena byla k nám z Francie, avšak o jejím původu se ví jen tolik, že nalézala se již roku 1628 v zahradách královského prokurátora Lectiera v Orleansu pod jménem „De la Madeleine“. Předtím žádný spisovatel se o ní nezmiňuje. V roce 1768 přezděl jí Duhamel du Monceau jménem „Citron des Carmes“, jehož se ve Francii více užívá než jména původního.

Původní své jméno má asi z té okolnosti, že uzrává kolem svátku sv. Maří Magdaleny, druhé pak asi proto, že zralá voní slabě citronově a byla v zahradách karmelitánů pěstována.

Mezi hruškami jest málo asi takových, které by byly tak rozšířeny jako tato; nalézá se snad ve všech zahradách, podle „Jakubky“ a „Markytky“ po celé zemi.

I u nás jest všeobecně rozšířena a nalezne se jak v sadech venkovských, tak v zahradách domácích.

S jejím pojmenováním jsou však potíže, všude ji nazývají jinak. Kolem Prahy ji jmenují „Zelinkou“, snad pro její zelenavou barvu; Pixa ve svém „Klíči“ nazývá ji „Magdalénkou“, jinde jí říkají „Madlenka“, „Citronka“ a podle Moravského Ovoce „Ranička“ a „Pražka“. Poslední jméno jest asi odvozeno odtud, že ji někdo zanesl od Prahy na Moravu.

Poloha a půda jest jí každá vhod, ale není všude stejně chutná. Právě, dobré, sladké chuti nabývá jen v půdě dobré a teplé; ze špatné a studené nelze jí k plodu v dobré půdě narostlému ani přirovnati; bývá nakyslá a bez chuti. Příliš kruté zimy nesnáší a z mládí často zmrzá.

Hodí se k pěstování polokmenů i vysokokmenů, anebo co volně rostoucí krsek v domácích, velkých sadech i malých zahradách; k silnicím a cestám se nehodí, aniž na místa, kde časným česáním se děje škoda na úrodě. Na uměle řezané tvary se pro drobnost plodu nehodí. Svojí nepravidelnou, řídkou, celkem nepěknou korunou se značící strom roste na plánci i kdouli bujně a zdravě; vyvinuje letorosty dlouhé, rovné, lehce rýhované, řídce poseté červeně hnědé a žlutavými vyvstálými tečkami; na těchto se vyvíjejí v nestejně vzdálenosti krátká, baňatá, tupě špičatá, šedě šupinatá a nepříliš odstálá oka na plochých, mírně trojhranných patkách; střední hrana končí pod okem maličkou trnitou špičkou. (Viz obraz.)

Rašící listky se skví jarou zelení a jsou vespod jemně ochmýřeny; dosahují délky 60 až 70 mm, šířky 39 až 47 mm, tvaru jsou dlouze eliptického, dílem i vejčitého s ostrou špičkou, kraj mají drobně i hruběji zoubkovaný, na řapících 20 až 25 mm dlouhých, červenavých, s nitovitými palisty. Příplodní listy bývají větší a na delších řapících.

Na jaře vzkvétající strom poskytuje krásný vzhled, jsa obsypán velkými květy z velkých plátků, tak sestavených, že se druh druhu dotýká; barvy jsou skvěle bílé, po krajích částečně růžově stíněné a zdobené pěknými fialovými prašníky. Květy nejsou vůči mrazu choulostivé, následkem toho rodí strom rok co rok plodů v hojnosti.

Plody se rychle vyvinují a již kolem 20. července, některý rok i dříve, jiný později, dospívají k náležité velikosti, kteráž jest znázorněna obrazem.

Mladé, zdravé stromy mívají plody často i větší než stromy staré, při veliké úrodě bývají také menší, zachovávající stejný tvar.

Pootevřený, jemně ochmýřený kalich jest sestaven z plátků lžičkovitých, odspodu zdužnělých, vztyčených; šedé jejich špičky jsou převislé; ční na temeni plodu z nepatrné jamky, obemknut pěknými, perlovitými hrbolky. Rovná, někdy i lehce prohnutá stopka, barvy plodu, zdá se, jako by byla vtlačena v nepatrnou, jemně zhrbolenu jamku.

Hladká, téměř kluzká slupka málo se leskne, jest se stromu jasně sivě zelená, později na slunečné straně maličko žlutavě prokvétá a jen výjimkou rdí se některý plod lehounkou červení asi tím způsobem, že šedé, jemné tečky, které jsou jinak po celém plodu hojně roztroušeny, jsou na slunečné straně vroubeny mdle červenavě; do stínu se stávají mdlejšími, často jsou i zelenavé a ztrácejí se v řídounce sem tam roztroušené jemné rzi, která bývá blíže stopky a v obkallí hustší. Plody ve stínu vyrostlé zůstávají spíše bělavé než žlutavě prokvetalé.

Lehounce žlutavá, pod slupkou do zelena se měnící dužnina se jeví zdánlivě zrnitou, vpravdě jest však jemná, hojně šťavnatá, skoro máslovitá, její chuť pak buď libě vonná, lehounce citronově navinule sladká, dobrá, takže se jí žádná současně zrající hruška nevyrovná; ze špatné půdy zůstává prostě navinulá, bezvýrazná a mdlá.

Jemnou zrninou obklopený, úzce dutoosý jaderník chová v malých, k ose přilehlých pouzdrech většinou prázdná jádra.

Česati se má vždy asi 10 dní před úplným dozráním, asi tak 15. až 20. července, tedy ještě tvrdá, v kterémžto stavu beze škody snáší i delší dopravu: po několika dnech dozrává a nedá se uchovati delší dobu. Na stromě plně dozrálé plody ztrácejí dobrou chuť a brzo moučnatí.

Veškery tyto uvedené dobré vlastnosti činí z ní první cennou obchodní hrušku.

V domácnosti se dá také jakýmkoliv způsobem zužitkovati.

Bláha o ní napsal: „Roste vždy bujně, tvoří řídkou korunu, silné letorosty, každoročně plodná; česá se hned po Prokoppkách a před Jakubkou, nechá se udržeti asi 14 dní“.

V seznamu trojského ústavu jest vedena pod číslem 312 Zelinka; „Moravské Ovoce“ čís. 42, Zelinka; Pixa čís. 17, Magdalenska (Madlenka); Jankowský „Sad i ogród owocowy“ str. 347, Winionka francuska; Slovinsky Zelena Magdalenska; „Handbuch der Obstkunde“ č. 3, Grüne Magdalene; Diel III. str. 22 a Dochnahl čís. 792, Grüne Sommermagdalene; Leroy čís. 352, Citron des Carmes.

Další známá synonyma: Carmeliter Citronen-Birne, Deutsche Langstielige Weiss-Birne, Glas-Birne, Grosse Frühe Jakobi B., Grüne Margareten B., Grüne Sommer-Margareten B., Franche Kaiserin, Kaiserin, Citron Musqué, Impératrice, Madeleine, Saint-Jean, Gros-Saint-Jean, Précoce, Sainte-Madeleine, Early Rose Angle, Early Chaumontelle, Chissel Verte, Gilard Vineux, Amirette, Troumpo-Cossaire, Pyrus Magdalena.

Mimo popsané původní Magdalénky nalézáme sem tam v pomologických sbírkách také „Magdalénku pruhovanou“, která má nejen plody, ale i letorosty zeleně a žlutě pruhované, listy pak žlutě skvrnité. Jinak jest tato ve všem stejná s Magdalénkou obyčejnou, jest však proti mrazům choulostivější a často zmrzá. Leroy zmiňuje se o ní pod jménem „Citron des Carmes panaché“.

MAGDALÉNKA – Grüne Magdalene. – Citron des Carmes.